

Iranian Catalogers' Attitudes toward Social Cataloging

M. R. Hassani¹| A. Mousavi Chelak²
H. Sharif Moghaddam³| M. Salami⁴

Received: 2, Feb. 2018

Accepted: 8, Apr. 2019

Purpose: To study the attitude of Iranian catalogers towards social cataloging.

Methodology: The present study is a survey method. A researcher-made questionnaire was distributed and collected from 123 catalogers with available sampling method and with the formula for calculating the unknown sample size, and then completed by finding Obtained from an interview with 11 experts.

Findings: The average index of attitude of catalogers towards social cataloging was generally 3.17, which in the emotional and practical dimension had the highest and lowest average score respectively. The effect of professional life satisfaction, the level of social cataloging utilization, the degree to which social cataloging is fun, the level of influence of reference groups, the degree to which catalogers follow other important expectations, social cataloging tools, catalogers' evaluation of the ease of learning and the use of social cataloging, and the group membership was measured by the catalogers' attitude. Except for group membership, the influence of other factors on the attitudes of catalogers was confirmed.

Conclusion: The features of social cataloging added to the library list, which is useful for the library, is fun and enjoyment, it is easy to learn and use for users, and have the variety of social cataloging sites.

DOI: 10.30484/nastinfo.2019.2316

1. PhD Candidate, Knowledge and Information Science, Payame Noor University, Tehran, Iran, hassani.iaus@gmail.com
2. Associate Professor, Knowledge and Information Science, Payame Noor University, Tehran, Iran (Corresponding author), mousaviarf@gmail.com
3. Professor, Knowledge and Information Science, Payame Noor University, Tehran, Iran, sh_mogadam@pnu.ac.ir
4. Assistant Professor, Knowledge and Information Science, Payame Noor University, Tehran, Iran, salamilib@yahoo.com

Keywords:

Social cataloging, Attitudes of catalogers, Folksonomy

نگرش فهرست‌نویسان ایرانی نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی

محمدرضا حسنی^۱ | افشین موسوی چلک^۲
هادی شریف‌مقدم^۳ | مریم سلامی^۴

هدف: بررسی نگرش فهرست‌نویسان ایرانی نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی.

روش‌شناسی: به‌روش پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه پژوهشگرساخته میان ۱۲۳ نفر از فهرست‌نویسان که با روش نمونه‌گیری در دسترس، انتخاب شده بودند توزیع و جمع‌آوری شد. علاوه بر آن، به‌منظور تأیید و تکمیل داده‌های فهرست‌نویسان، این نتایج با یافته‌های حاصل از مصاحبه با ۱۱ نفر از صاحب‌نظران تکمیل شد.

یافته‌ها: میانگین شاخص نگرش فهرست‌نویسان نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی به‌طور کلی ۲/۱۷ است که در بُعد عاطفی و عملی به‌ترتیب بیشترین و کمترین میانگین نمره را داشته است. تأثیر میزان رضایت از زندگی حرفه‌ای، میزان فایده‌مندی فهرست‌نویسی اجتماعی، میزان سرگرم‌کننده‌بودن فهرست‌نویسی اجتماعی، میزان تأثیرپذیری از گروه‌های مرجع، میزان پیروی فهرست‌نویسان از انتظارات مهم دیگران، امکانات رسانه‌ای فهرست‌نویسی اجتماعی، ارزیابی فهرست‌نویسان از سهولت یادگیری و استفاده از فهرست‌نویسی اجتماعی، و میزان تعلق گروهی بر نگرش فهرست‌نویسان سنجیده شد. به‌جز تعلق گروهی تأثیر سایر عوامل بر نگرش فهرست‌نویسان تأیید شد. نتیجه‌گیری: باید ویژگی‌هایی از فهرست‌نویسی اجتماعی به فهرست‌کتابخانه افزوده شود که برای کتابخانه مفید باشد، جنبه سرگرمی و لذت داشته باشد، یادگیری و کاربرد آن برای کاربران آسان باشد، و از تنوع امکانات و بگانه‌های فهرست‌نویسی اجتماعی برخوردار باشد.

دریافت: ۹۷/۱۱/۱۴ پذیرش: ۹۸/۰۱/۲۰

۱. دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی،
دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

hassani.iaus@gmail.com

۲. دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه پیام
نور، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

mousaviat@gmail.com

۳. استاد گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه پیام
نور، تهران، ایران

sh_mogadam@pnu.ac.ir

۴. استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه پیام
نور، تهران، ایران

salamilib@yahoo.com

مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات،

دوره سی، شماره اول، بهار ۱۳۹۸،

ص ۱۳۶-۱۵۵.

کلیدواژه‌ها

فهرست‌نویسی اجتماعی، نگرش، فهرست‌نویس ایرانی

مقدمه

پیدایش فناوری‌های جدید، هویت و نقش کتابخانه را با تغییرات عمده و مداومی روبه‌رو کرده است. یکی از حوزه‌های متأثر از این تحولات، سازماندهی اطلاعات است. این حوزه همواره در طول تاریخ و به موازات تحولات حوزه‌های دانش بشری و محیط‌ها و رسانه‌های ارائه دانش، ماهیتی پویا داشته است که این پویایی در راستای پاسخ‌گویی به نیازهای پژوهشگران و کاربران اطلاعاتی در رویارویی با محیط‌ها و رسانه‌های اطلاعاتی جدید بوده است (طاهری، ۱۳۹۱). هرچند در حوزه سازماندهی اطلاعات از همان ابتدا، بحث کاربرمحوری مطرح بوده است، با ظهور وب ۲ و به‌ویژه فولکسونومی‌ها و برچسب‌زنی اجتماعی مفهوم کاربرمداری از «تولید ابر داده مطابق با نیازها و سلیقه‌های کاربران» به «مشارکت کاربران در تولید داده و ابر داده» تغییر کرده است.

با ظهور وبگاه‌هایی مثل گو دریدز^۱ و لایبرری تینگ^۲ که در آن کاربران به‌طور اختصاصی ابر داده‌ها را برای کتاب‌ها تولید می‌کردند، فهرست‌نویسی اجتماعی ایجاد شد. در واقع، در این وبگاه‌ها به‌جز طراحی وبگاه و امکاناتی که وبگاه در اختیار کاربر می‌گذارد، همه فعالیت‌ها با خود کاربر است: کاربر مشخصات کتاب را در وبگاه بارگذاری می‌کند، کتاب‌ها را برچسب می‌زند، با استفاده از نظام پنج‌ستاره‌ای به کتاب‌ها امتیاز می‌دهد، بخش‌هایی از مطالب کتاب را در وبگاه بارگذاری می‌کند، کتاب را معرفی و نقد و بررسی می‌کند، و در کل ابر داده تولید می‌کند. هر کاربر فضایی با قابلیت شخصی‌سازی دارد. علاوه بر آن می‌تواند ابر داده‌های تولیدشده کاربران دیگر را ببیند و از آنها استفاده کند. همچنین می‌تواند با سایر افراد هم‌فکر و هم‌سلیقه خود درباره کتاب‌خوانی تعامل داشته باشد، گروه‌های دوستی ایجاد کند، یا عضو گروه‌های موجود شود، و....

پژوهشگران مزایایی از قبیل مردم‌سالارانه‌بودن؛ انعکاس دیدگاه و زبان کاربران؛ استفاده از خرد جمعی کاربران؛ ارتقای مهارت کاربران؛ ارتباط میان کاربران؛ جذب کاربران به فهرست کتابخانه؛ بی‌نیازی به نیروی متخصص؛ صرفه‌جویی در زمان و هزینه؛ افزایش نقاط دسترسی؛ انعطاف‌پذیری؛ چابکی و سرعت روزآمدسازی؛ سهولت یادگیری؛ استفاده، اشتراک، و تبادل دانش میان کاربران؛ خلق دانش؛ تسهیل و بهبود بازیابی اطلاعات؛ و کاربردپذیری جهانی را برای برچسب‌زنی ذکر کرده‌اند. در کنار آن به معایب و محدودیت‌های فهرست‌نویسی اجتماعی نیز توجه شده است: نبود کنترل واژگان، چندمعنایی^۳ و ابهام^۴ در برچسب‌ها، نبود ارتباطات سلسله‌مراتبی، نبود نظام ارجاعی، بی‌توجهی به تفاوت‌های گرامری، نبود گزینه‌های راهبری، وجود برچسب‌های شخصی و ذهنی (غیرعینی)، کاهش جامعیت و مانعیت، بی‌تعهدی کاربران در تولید ابر داده، تخصص‌نداشتن کاربران، تولید ابر داده‌های

1. Goodreads
2. LibraryThing
3. Polysemy
4. Ambiguous terms

بی‌ربط و سوگیرانه، ایجاد ترافیک و اضافه‌باری اطلاعات، و... (آدلر^۱، ۲۰۰۹؛ اسپیتری^۲، ۲۰۰۹؛ میکسا^۳، ۲۰۱۳؛ مکفادن^۴ و ویدنبر^۵، ۲۰۱۰؛ باسلم و باجزار^۶، ۲۰۱۴؛ پیرمن^۷، ۲۰۱۱؛ گوستینی، هوکر، و چو^۸، ۲۰۱۴).

در کشورهای توسعه‌یافته و پیشرفته جهان در حوزه فهرست‌نویسی اجتماعی همانند سایر حوزه‌های زندگی اجتماعی، مشارکت بالا و گسترده‌ای وجود دارد. ایجاد وبگاه‌های فهرست‌نویسی اجتماعی و توسعه آن در زمانی به‌نسبت کوتاه نشان‌دهنده استقبال گسترده کاربران و مشارکت آنها در سازماندهی کتاب‌هاست. به‌طور مثال، وبگاه گودریلز که در سال ۲۰۰۶ شروع به کار کرد (جفریز^۹، ۲۰۰۸)، در ۲۰۱۸ به‌عنوان بزرگ‌ترین وبگاه فهرست‌نویسی اجتماعی بالغ بر ۸۰ میلیون عضو، دو میلیارد و سیصد میلیون کتاب فهرست‌شده، و ۸۰ میلیون بررسی^۹ دربرداشت (گودریلز، ۲۰۱۸). وبگاه دیگر در حوزه فهرست‌نویسی اجتماعی، لایبرری تینگ است. «تیم اسپالدینگ»^{۱۰} مؤسس این وبگاه ادعا می‌کند مجموعه لایبرری تینگ بزرگ‌تر از کتابخانه کنگره و بزرگ‌ترین کتابخانه در دنیاست (هاوتون و هو^{۱۱}، ۲۰۱۰) و با توجه به اجازه جستجو در کتابخانه کنگره، پنج وب وبگاه ملی آمازون، و بیش از ۸۰ کتابخانه جهانی (کتوریا^{۱۲}، ۲۰۱۱) بیشترین دسترسی را به اطلاعات کتاب‌شناختی دارد (جفریز، ۲۰۰۸) و محل اجتماع بیش از ۲،۳۰۰،۰۰۰ دوستدار کتاب است (لایبرری تینگ، بی‌تا). پژوهشی که گروه فرانسیس و تیلور در سال ۲۰۱۴ انجام دادند نشان می‌دهد ۸۸ درصد کتابداران بر این باورند در آینده رسانه‌های اجتماعی در کتابخانه‌ها، خیلی مهم و درخور توجه خواهند بود و فرصت‌های خوبی در اختیار کتابخانه‌ها قرار خواهند داد (نوروزی، ۱۳۹۷).

علاوه بر آن، استقبال کتابخانه‌ها از اپک‌های اجتماعی و موفقیت این اپک‌ها نیز نشان از پذیرش فهرست‌نویسی اجتماعی دارد. بسیاری از کتابخانه‌های پیش‌گام، از اپک‌های اجتماعی استقبال و به راه‌اندازی آن اقدام کرده‌اند. اپک ۲/۰، ویوفایند^{۱۳}، اسکریبلیو^{۱۴}، و ای‌اف‌آی^{۱۵} نمونه‌ای از نرم‌افزارهای منبع باز هستند که به‌این منظور طراحی شده‌اند (کاکالی و پاپاتئودورو^{۱۶}، ۲۰۱۱). برنامه‌های کاربردی جدیدی همچون بیلیوکامونز^{۱۷}، پنتگز^{۱۸}، و ال‌تی‌اف‌ال^{۱۹} نیز به‌دنبال این هستند که برچسب‌زنی اجتماعی را با سرعنوان‌های موضوعی سنتی کتابخانه کنگره یکپارچه کنند (لاوسون^{۲۰}، ۲۰۰۹). «کتابخانه منطقه‌ای آن‌آربور»^{۲۱} و «کتابخانه ایالتی هنین»^{۲۲} دو نمونه‌ای هستند که نرم‌افزاری با قابلیت‌های فهرست‌نویسی اجتماعی را متناسب با نیازهای کتابخانه‌های خود طراحی کرده‌اند (وین^{۲۳}، ۲۰۱۱). در سال ۲۰۰۷ کتابخانه عمومی شهرستان ریچلند^{۲۴} و در ۲۰۱۴ «کتابخانه یادبود فلیوی»^{۲۵} وابسته به «دانشگاه ویلانووا»^{۲۶} خدمات «لایبرری تینگ برای کتابخانه‌ها» را به‌عنوان فهرست کتابخانه خود

1. Adler
2. Spiteri
3. Miksa
4. McFadden & Weidenbenner
5. Baslem & Bajahzar
6. Pirmann
7. Giuslini, Hooker, & Cho
8. Jeffries
9. Review
10. Tim Spalding
11. Houghton & Hu
12. Kathuria
13. Vufind
14. Scriblio
15. AFI
16. Kakali & Papatheodorou
17. Bibliocommons
18. Penntags
19. LTFL
20. Lawson
21. Ann Arbor District library
22. Hennepin county library
23. Winn
24. Richland
25. Flavey memorial library
26. Villanova university

پذیرفتند (باسلم و باجزار، ۲۰۱۴). فهرست جهانی^۱ از زیرمجموعه اوسی‌ال‌سی نیز در نوامبر ۲۰۰۸ ویژگی برچسب‌زنی را به فهرست خود اضافه کرد (آدلر، ۲۰۰۹).

خرد جمعی در این دست از فهرست‌های رایانه‌ای نقشی اساسی دارد (ونزلر^۲، ۲۰۰۷) حتی از بُعد روان‌شناختی نیز نفس عمل مشارکت به جذب کاربر در راستای تعامل بیشتر با مجموعه منجر می‌شود (آبام و ارسطوپور، ۱۳۹۳). از این رو، بسیاری از کتابخانه‌ها به فهرست‌نویسی اجتماعی به‌عنوان ابزاری برای بهره‌برداری از خرد جمعی و مشارکت کاربران در بازیابی و سازماندهی منابع می‌نگرند (مکفادن و ویدنبر، ۲۰۱۰)

از جمله عوامل مؤثر بر چنین مشارکت گسترده و بالایی، به‌ویژه در حوزه فهرست‌نویسی اجتماعی، نگرش افراد درگیر در فهرست‌نویسی اجتماعی نسبت به آن است. نتایج پژوهش چوی و جو^۳ (۲۰۱۶) درباره عوامل تأثیرگذار بر تداوم استفاده کاربران از وبگاه‌های فهرست‌نویسی اجتماعی نشان داد احساس جامعه تأثیر مثبتی بر قصد ادامه استفاده از وبگاه‌های فهرست‌نویسی اجتماعی دارد.

در عین حال، پذیرش یا مقاومت فهرست‌نویسان از جمله عواملی است که می‌تواند جریان فهرست‌نویسی اجتماعی را آسان یا دشوار کند. تجربه فهرست‌نویسان در زمینه واژگان کنترل‌شده می‌تواند به‌طور ناخودآگاه باعث مقاومت آنها در برابر فهرست‌نویسی اجتماعی شود. کلمنتس و لیو^۴ (۲۰۱۶) بعد از راه‌اندازی سرویس آکوابروزر^۵ که امکان برچسب‌زنی کاربران را در «نظام کتابخانه‌های آکلند» فراهم می‌کرد با استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با ۱۲ کتابدار به دنبال پاسخ‌گویی به سه پرسش بود: کارمندان کتابخانه به چه روش‌هایی از ویژگی‌های برچسب‌ها استفاده می‌کنند، در استفاده از برچسب‌ها چه انگیزه‌ای دارند، و با چه مشکلاتی روبه‌رو هستند. یافته‌های پژوهش نشان داد در حالی که بیشتر کتابداران مصاحبه‌شده از برچسب‌های اجتماعی استفاده می‌کنند، مقاومت در برابر استفاده از آنها باقی مانده است. بعضی از کارکنان کتابخانه، سرعنوان‌های موضوعی سنتی سلسله‌مراتبی را ترجیح می‌دهند و ناآگاهی عمومی درباره عملکرد و ویژگی‌های برچسب‌ها نیز در میان کارکنان کتابخانه دیده می‌شود.

در خارج از کشور پژوهش‌های گوناگونی درباره فهرست‌نویسی اجتماعی انجام شده است. هیمن و گراسیا-مولینا^۶ (۲۰۰۹) در پژوهشی با مقایسه برچسب‌های لایبرری‌تینگ با سرعنوان‌های موضوعی کنگره دریافتند بسیاری از کلیدواژه‌های موجود در واژگان کنترل‌شده (حدود ۵۰ درصد) در واژگان غیرکنترل‌شده وجود دارد. آنها معتقدند مواقعی که کاربران و متخصصان درباره نحوه یادداشت‌گذاری اشیا متفاوت هستند، منطقی‌ترین راه احترام به کاربران است. کاکالی و پاپائودورو (۲۰۱۱) با تمرکز بر پذیرش اپکیال^۷، اپکی ۲

1. Worldcat.org
2. Wenzler
3. Choi & Joo
4. Clements & Liew
5. AquaBrowser
6. Auckland libraries system
7. Heymann & Garcia-Molina
8. Opacal

با ویژگی‌های برجسب‌زنی اجتماعی از سوی کاربران اذعان داشتند کاربران در کل، ویژگی‌های برجسب‌زنی را مفید و کاربردی‌پذیر می‌دانند. از این‌رو، خدمات جدید را مثبت ارزیابی کردند به‌ویژه در مقایسه با نظام قبلی که با وجود سطح بالای کیفیت سرعنوان‌های موضوعی کتابخانه رضایت‌بخش به حساب نیامده بود. چوی و جو (۲۰۱۶) با نظرسنجی از دانشجویان درباره عوامل تأثیرگذار بر تداوم استفاده کاربران از سایت‌های فهرست‌نویسی اجتماعی از طریق پرسشنامه نشان دادند رضایت و احساس جامعه هر دو تأثیر مثبتی بر قصد ادامه استفاده از سایت‌های فهرست‌نویسی اجتماعی داشتند و تأثیر کیفیت اطلاعات و نظام بر رضایت معنادار بود.

نتایج مطالعات در ایران نیز نشان می‌دهد در میان کتابداران ایرانی میزان آشنایی و استفاده از فهرست‌نویسی اجتماعی نسبت به سایر امکانات وب ۲ در پایین‌ترین حد قرار داد (قرائی، رداد، و تجعفری، ۱۳۹۴؛ بهرامی و صنعت‌جو، ۱۳۹۳). لطفی بخشایش (۱۳۹۲) با بررسی امکان‌سنجی به‌کارگیری برجسب‌گذاری و فاکسونومی در نرم‌افزارهای رایج کتابخانه‌های دانشگاهی ایران از نظر ضرورت ایجاد، پیاده‌سازی، اجرا و توسعه، پشتیبانی، و وظایف کتابداران نشان داد نرم‌افزارهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران مؤلفه‌های مربوط به ضرورت ایجاد و پیاده‌سازی را به‌منظور به‌کارگیری برجسب‌گذاری و فاکسونومی دارند. آدام و ارسطوپور (۱۳۹۳) با استفاده از سیاهه واری هفت فهرست پیوسته استفاده‌شده در کتابخانه‌های دانشگاهی وزارت علوم، اذعان داشتند در مجموع، فهرست‌های مطالعه‌شده به‌لحاظ برخورداری از امکانات اجتماعی در وضعیت ضعیفی قرار دارند. اکبرتاج‌بیشه (۱۳۹۴) با استفاده از روش مشاهده، کلیدواژه‌های اختصاص‌یافته به تصاویر توسط کاربران را با کلیدواژه‌های اختصاص‌یافته به همان تصاویر توسط یک نمایه‌ساز را با یکدیگر مقایسه کرد. مهم‌ترین یافته پژوهش این بود که میزان بازیابی با کلیدواژه‌های مشترک میان کاربران و نمایه‌ساز به‌طور معناداری بالاتر از کلیدواژه‌های نمایه‌ساز و کاربران به‌شکل تکی بوده است.

خادمیان، کوکبی، و عصاره (۱۳۹۶) با بررسی میزان مطابقت و امکان جایگزینی یا تکمیل سرعنوان‌های موضوعی کتابخانه کنگره با برجسب‌های اجتماعی لایبرری تینگ نشان دادند در ۴۳ درصد مطابقت دقیق و تقریبی و در ۲۳ درصد مطابقت نسبی با سرعنوان‌های موضوعی وجود داشت. محاسبه ضریب شباهت ژاکارد نیز نشان داد جایگزینی سرعنوان‌ها با برجسب‌ها تأیید نمی‌شود. بر این اساس، پژوهشگران نتیجه‌گیری کردند امکان جایگزینی برجسب‌های اجتماعی لایبرری تینگ با

سرعنوان‌های موضوعی کتابخانه کنگره وجود ندارد و برچسب‌ها به‌عنوان مکمل مد نظر قرار می‌گیرند.

با دسته‌بندی مطالعات انجام‌شده درباره فهرست‌نویسی اجتماعی می‌توان به شکاف‌های پژوهشی موجود در این زمینه اشاره کرد. عمده مطالعات انجام‌شده در ایران درباره میزان آگاهی و استفاده از امکانات وب ۲ بود که در بعضی از آنها به فهرست‌نویسی اجتماعی به‌عنوان یکی از امکانات وب ۲ توجه شده است. محدود پژوهش‌های انجام‌شده به‌طور خاص نیز بیشتر بر فولکسونومی و برچسب‌زنی متمرکز شده‌اند. بسیاری از پژوهش‌ها در خارج از کشور نیز درباره ساختار برچسب‌ها و رفتار برچسب‌زنی است؛ درحالی‌که برچسب‌زنی فقط یکی از قابلیت‌های فهرست‌نویسی اجتماعی است. جامعه آماری بیشتر پژوهش‌ها را برچسب‌ها و سرعنوان‌های موضوعی تشکیل می‌دهند و کمتر فهرست‌نویسان به‌عنوان جامعه آماری بررسی شده‌اند. درحالی‌که، پژوهش حاضر به فهرست‌نویسی اجتماعی با توجه به تمام قابلیت‌های آن نه فقط برچسب‌زنی توجه کرده است و جامعه آماری آن را نیز فهرست‌نویسان تشکیل می‌دهند.

با توجه به مباحث گفته‌شده و تأثیری که نگرش می‌تواند بر پذیرش یک رویکرد یا فناوری جدید، ازجمله فهرست‌نویسی اجتماعی داشته باشد پژوهش حاضر درصدد پاسخ‌گویی به این پرسش‌هاست:

- فهرست‌نویسان ایرانی چه نگرشی نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی دارند؟
- عوامل تأثیرگذار بر نگرش فهرست‌نویسان ایرانی نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی کدام‌اند؟

برای پاسخ‌گویی به پرسش‌های فوق ۹ فرضیه طراحی شده است:

۱. نگرش کاربران و فهرست‌نویسان ایرانی، نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی بیشتر از حد میانگین است.
۲. میان میزان رضایت از زندگی حرفه‌ای، با نگرش فهرست‌نویسان ایرانی، نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی رابطه وجود دارد.
۳. میان میزان فایده‌مندی فهرست‌نویسی اجتماعی، با نگرش فهرست‌نویسان ایرانی، نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی رابطه وجود دارد.
۴. میان میزان سرگرم‌کننده‌بودن فهرست‌نویسی اجتماعی، با نگرش فهرست‌نویسان ایرانی، نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی رابطه وجود دارد.
۵. میان میزان تأثیرپذیری از گروه‌های مرجع، با نگرش فهرست‌نویسان ایرانی، نسبت

- به فهرست‌نویسی اجتماعی رابطه وجود دارد.
۶. میان میزان پیروی از انتظارات دیگران مهم، با نگرش فهرست‌نویسان ایرانی، نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی رابطه وجود دارد.
۷. میان امکانات رسانهای، با نگرش فهرست‌نویسان ایرانی، نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی رابطه وجود دارد.
۸. میان میزان تعلق گروهی با نگرش فهرست‌نویسان ایرانی، نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی رابطه وجود دارد.
۹. میان میزان آسانی استفاده فهرست‌نویسی، با نگرش فهرست‌نویسان ایرانی، نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی رابطه وجود دارد.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر پیمایشی و ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه پژوهشگرساخته است. در ابتدا برای تهیه پرسشنامه، منابع مرتبط با فهرست‌نویسی اجتماعی مطالعه و مهم‌ترین مزایا و محدودیت‌ها و کارکردهای فهرست‌نویسی اجتماعی از آنها استخراج شد. در مرحله دوم، امکانات موجود در وبگاه‌های فهرست‌نویسی اجتماعی مطالعه شد. این قابلیت‌ها براساس بررسی متون مرتبط (لطفی بخشایش، ۱۳۹۲؛ ناصری، نوروزی، و ناخدا، ۱۳۹۴) و مشاهده دو وبگاه معروف فهرست‌نویسی اجتماعی (لایبرری ٲینگ، و گودریدز) که استفاده گسترده و محبوبیت بالایی دارند انجام شد. در مرحله سوم، نظریات مربوط به نگرش و پذیرش فناوری اطلاعات مطالعه شد. «نظریه رفتار منطقی»^۱ (فیش‌باین و آیزن، ۲۰۰۵)، بخشی از «نظریه پذیرش اجتماعی»^۳ (ساپ و هارود، ۱۹۸۹)، نظریه تعلق گروهی^۵ (کرچ و کراچفیلد، ۱۹۴۸؛ نقل در کریمی، ۱۳۷۸)، مدل پذیرش فناوری (تی‌ای‌ام)^۶ (دیویس و ونکاتش، ۱۹۸۹؛ نقل در رضایی، ۱۳۸۸)، و مدل انتظار-تأیید^۷ (باتاچارجی، ۲۰۰۱؛ نقل در رضایی، ۱۳۸۸) بررسی و استفاده شد. درنهایت، سؤالات پرسشنامه در تلفیق نظریات مربوط به نگرش با امکانات و مزایا و معایب فهرست‌نویسی اجتماعی طراحی شدند. تعدادی از گویه‌ها از سه بُعد شناختی، عاطفی، و عملی نگرش نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی را می‌سنجد و بقیه گویه‌ها مربوط به فرضیات پژوهش است. برای سنجش روایی پرسشنامه از نظرات ۴ نفر از متخصصان در جرح و تعدیل پرسش‌ها استفاده شد. پایایی (انسجام درونی) پرسشنامه نیز با محاسبه ضریب آلفای کراباخ (۰/۸۹) تأیید شد.

1. Theory of reasoned action
2. Fishbein & Ajzen
3. Social acceptability
4. Sapp & Harrod
5. Group membership
6. Krech & Crutchfield
7. Technology acceptance model (TAM)
8. Davis & Venkatesh
9. Expectation-Confirmation Model
10. Bhattacharjee

با توجه به نامشخص بودن جامعه فهرست‌نویسان کشور، با استفاده از فرمول تعیین حجم نمونه نامعلوم، ۱۲۳ نفر به‌عنوان حجم نمونه برآورد شد. سپس با استفاده از نمونه‌گیری در دسترس، تعدادی از پرسشنامه‌ها در کنگره سالانه کتابداران که در سالن همایش‌های کتابخانه ملی برگزار شد و کتابداران نقاط مختلف کشور حضور داشتند توزیع شد. علاوه بر این، پرسشنامه به‌شکل برخط نیز تهیه و توزیع شد. در نهایت، از ۲۱۰ پرسشنامه به‌دست‌آمده، فقط ۱۲۳ پرسشنامه که در آن به تمامی پرسش‌ها پاسخ داده شده بود و پاسخ‌گویان سابقه تدریس یا انجام کار فهرست‌نویسی را علامت زده بودند تجزیه و تحلیل شدند. علاوه بر آن، به‌منظور تأیید و تکمیل داده‌های فهرست‌نویسان، با ۱۱ نفر از صاحب‌نظران مصاحبه شد که به‌روش گلوله برفی انتخاب شده بودند. معیار انتخاب خبرگان، داشتن فعالیت‌های پژوهشی در مسائل نوین سازماندهی اطلاعات و معرفی از سوی سایر خبرگان بود. مصاحبه‌ها، براساس دو مرحله اول از نظام سه‌مرحله‌ای استراوس و کوربین^۱ (۱۳۹۰) یعنی کدگذاری باز و محوری تحلیل شد و مقوله‌ها و مقوله‌های فرعی استخراج شدند. مصاحبه‌ها تا اشباع نظری ادامه داشت که دیگر کدهای جدیدی تولید نشد.

یافته‌ها

• نگرش فهرست‌نویسان ایرانی نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی

نگرش به‌معنای نظامی از تمایلات، عقاید، و اعتقادات فرد نسبت به پدیده‌های محیط خود است. این نظام در طول زمان در پی تأثیرات محیطی (به‌طور مثال، تربیت) و تجربیات شخصی شکل می‌گیرد و کم‌وبیش قوام و دوام دارد (درورفلوریچ^۲، ۱۹۷۴؛ نقل در رفیع‌پور، ۱۳۷۲). بیشتر روان‌شناسان اجتماعی بر تعریفی سه‌عنصری از نگرش شامل ابعاد شناختی، عاطفی، و عملی اتفاق نظر دارند. در جدول ۱، ابعاد متغیر وابسته، یعنی نگرش و میانگین پاسخ به هر بُعد سنجیده شد.

جدول ۱. میانگین متغیر وابسته نگرش و ابعاد آن نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی

انحراف‌معیار	میانگین	
۰/۵۸	۳/۱۷	نگرش
۰/۸۷	۳/۰۰	شناختی
۰/۹	۲/۸۳	عملی
۰/۸۱	۳/۵۸	عاطفی

1. Strauss & Corbin
2. Drever-Flohrich

مطابق جدول ۱، میانگین شاخص نگرش فهرست‌نویسان ایرانی نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی ۳/۱۷ است که در این میان، بُعد عاطفی و عملی بیشترین و کمترین میانگین را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۲. نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای سنجش نگرش فهرست‌نویسان ایرانی نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی

نتیجه	مقدار sig	مقدار t	فرضیه
تأیید	۰/۰۰	۳/۲۹	نگرش فهرست‌نویسان ایرانی نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی بیشتر از حد میانگین است.

مطابق جدول ۲، آزمون تی تک‌نمونه‌ای نشان می‌دهد میانگین نگرش فهرست‌نویسان ایرانی، نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی ۳/۱۷ و بیشتر از حد متوسط است. مقدار t در این آزمون ۳/۲۹ و سطح معناداری (۰/۰۰۰) کمتر از ۰/۰۵ است. خبرگانی که مصاحبه شده بودند به مقوله‌های متعددی اشاره کردند: عده‌ای معتقدند میان کتابداران نواندیش و سنتی در زمینه تغییر رویکرد از فهرست‌نویسی سنتی به فهرست‌نویسی اجتماعی اختلاف وجود دارد (۳ نفر)؛ ۲ نفر به مقاومت کلی و همیشگی در برابر تغییر اشاره کرده‌اند؛ عمده مصاحبه‌شوندگان (۱۰ نفر) معتقدند فهرست‌نویسان در برابر تغییر، مقاومت خواهند کرد؛ تعدادی این مقاومت را به سبب نگرانی بابت کنار گذاشتن اصول فهرست‌نویسی (۵ نفر) و تعدادی دیگر به دلیل نگرانی از دست دادن جایگاه فهرست‌نویس‌ها (۶ نفر) ذکر کرده‌اند و یک نفر هم این مقاومت را به دلیل ناآگاهی فهرست‌نویسان از مزایای فهرست‌نویسی اجتماعی می‌داند. ۳ نفر نیز اشاره کرده‌اند که ممکن است در ابتدا استقبالی از این امر انجام نشود؛ اما با پیاده‌سازی فهرست‌نویسی اجتماعی و گذشت زمان و آشکار شدن مزایای آن به مرور نگرش فهرست‌نویسان تغییر خواهد کرد.

• عوامل تأثیرگذار بر نگرش فهرست‌نویسان ایرانی نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی

با توجه به نظریه‌های مربوط به نگرش و همچنین نظریه‌های مربوط به پذیرش فناوری اطلاعات ابتدا متغیرهای مستقل شناسایی شدند و سپس در قالب هشت فرضیه مطرح شدند (جدول ۳).

جدول ۳. نتیجه آزمون همبستگی عوامل تأثیرگذار بر نگرش فهرست‌نویسان ایرانی به فهرست‌نویسی اجتماعی

نتیجه	sig	r	فرضیه
تاییدشد	۰/۰۰	۰/۳	رابطه میان میزان رضایت از زندگی حرفه‌ای با نگرش فهرست‌نویسان ایرانی نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی
تاییدشد	۰/۰۰	۰/۴۶	رابطه میان میزان فایده‌مندی فهرست‌نویسی اجتماعی با نگرش فهرست‌نویسان ایرانی نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی
تاییدشد	۰/۰۰	۰/۶	رابطه میان میزان سرگرم‌کننده‌بودن فهرست‌نویسی اجتماعی با نگرش فهرست‌نویسان ایرانی نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی
تاییدشد	۰/۰۰	۰/۴۹	رابطه میان میزان تأثیرپذیری از گروه‌های مرجع با نگرش فهرست‌نویسان ایرانی نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی
تاییدشد	۰/۰۰	۰/۳۷	رابطه میان میزان پیروی از انتظارات دیگران مهم با نگرش فهرست‌نویسان ایرانی نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی
تاییدشد	۰/۰۰	۰/۴۹	رابطه میان امکانات رسانه‌ای فهرست‌نویسی اجتماعی با نگرش فهرست‌نویسان ایرانی نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی
رد شد	۰/۱۰	۰/۱۴	رابطه میان میزان تعلق گروهی با نگرش فهرست‌نویسان ایرانی نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی
تاییدشد	۰/۰۰	۰/۴۸	رابطه میان میزان سهولت یادگیری و استفاده از فهرست‌نویسی با نگرش فهرست‌نویسان ایرانی نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی

در ادامه، با استفاده از روش آماری رگرسیون چندمتغیری (روش stepwise)، واریانس متغیر وابسته، براساس ترکیب‌های متفاوت از متغیرهای مستقل مطرح در فرضیات پژوهش تبیین و پیش‌بینی شد. بررسی متغیرهای مستقل نشان می‌دهد در مرحله چهارم متغیرهای لذت و سرگرمی، سهولت استفاده، فایده‌مندی، و امکانات رسانه‌ای نقش تعیین‌کننده‌ای در تبیین متغیر وابسته داشته است (جدول ۴).

جدول ۴. میزان تبیین متغیر وابسته براساس مدل‌های گوناگون رگرسیونی

گام	R	مجذور r	مجذور R استاندارد	خطای استاندارد
۱	۰/۴	۰/۱۶	۰/۱۵	۰/۴۶
۲	۰/۴۷	۰/۲۲	۰/۲۲	۰/۴۴
۳	۰/۵	۰/۲۴	۰/۲۴	۰/۴۳
۴	۰/۵۲	۰/۲۷	۰/۲۶	۰/۴۳

پاسخ‌های خبرگان در مصاحبه بیشتر بر فایده‌مندی، سهولت استفاده، و سرگرمی و لذت‌بخش بودن فهرست‌نویسی اجتماعی متمرکز بوده است. از جمله مزایایی (فایده‌مندی‌ای) که مصاحبه‌شوندگان درباره فهرست‌نویسی اجتماعی ذکر کرده‌اند می‌توان به اینها اشاره کرد: تولید ابرداده توسط افراد زیاد، صرفه‌جویی در نیروی انسانی، و استفاده از خرد جمعی (۵ نفر)؛ کمک‌گرفتن از دانش و تخصص کاربران (۵ نفر)؛ صرفه‌جویی در زمان (۳ نفر)؛ صرفه‌جویی در هزینه‌ها (۲ نفر)؛ بازیافت و جامعیت بالا (۴ نفر)؛ افزایش مانعیت (۲ نفر)؛ افزایش نقاط دسترسی و کمک به بازیابی (۶ نفر)؛ کمک به سایر کاربران برای انتخاب بهتر (۵ نفر)؛ انعکاس‌دهنده نیازها، دیدگاه‌ها، زبان کاربران، و واژگان جاری و متداول (۷ نفر)؛ احساس تعلق کاربر به نظام (۳ نفر)؛ مشارکت بیشتر و جذب مخاطب به کتابخانه (۷ نفر)؛ جنبه لذت و سرگرمی و بازی‌واری فهرست‌نویسی اجتماعی (۲ نفر)؛ و ۲ نفر نیز به سهولت یادگیری و استفاده به‌عنوان عوامل استقبال کاربران از فهرست‌نویسی اجتماعی اشاره کرده‌اند.

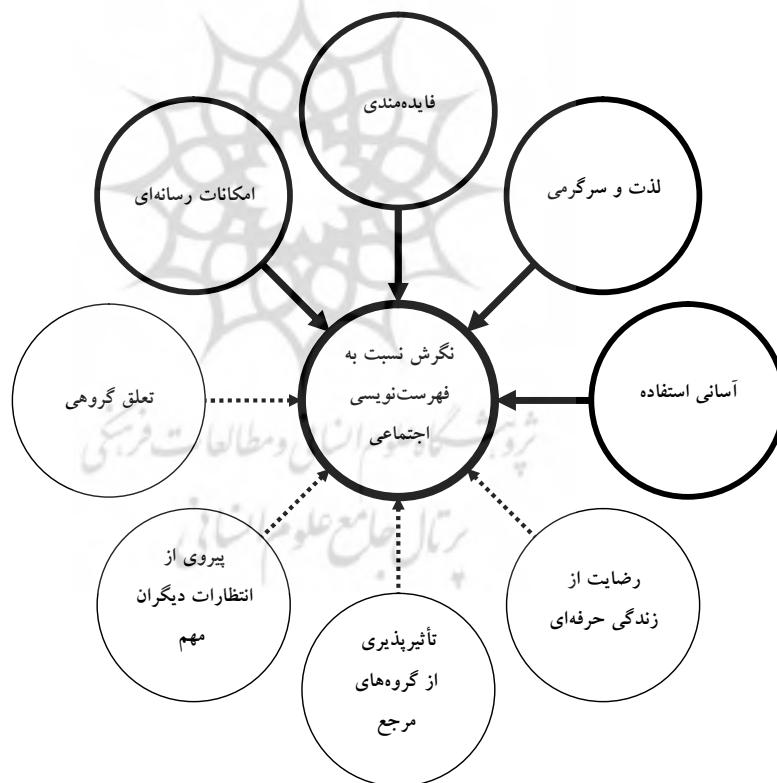
نتیجه‌گیری

در پاسخ به پرسش اول پژوهش، مبنی بر نگرش فهرست‌نویسان ایرانی نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی، ابتدا میانگین شاخص‌های نگرش فهرست‌نویسان نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی در سه بُعد شناختی، عملی، و عاطفی اندازه‌گیری و مشخص شد که فهرست‌نویسان در بُعد عاطفی بیشترین (۳/۵۸) و در بُعد عملی کمترین (۲/۸۳) میانگین نمره را کسب کرده‌اند. نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای نیز نشان داد نگرش فهرست‌نویسان ایرانی، نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی بیشتر از حد متوسط (۳/۱۷ از ۵) بود و تحلیل‌های آماری مؤید این مطلب است. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است نگرش فهرست‌نویسان ایرانی در حوزه

فهرست‌نویسی اجتماعی بیشتر ذهنی است تا عینی و عملی. به این صورت که نگرش آنان از بُعد عاطفی (اینکه فهرست‌نویسی اجتماعی را کاری مفید و سودمندی ارزیابی می‌کنند، به آن علاقه‌مندند، و تمایل به انجام آن دارند) و تا اندازه کمتری از بُعد شناختی (اینکه نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی آگاهی دارند، فواید آن را می‌شناسند، و کار با آن را می‌دانند) تا اندازه‌ای مثبت است؛ اما از بُعد عملی و رفتاری (اینکه برچسب‌زنی، نقد و بررسی، و معرفی و توصیف کنند) منفی است. یافته‌های این قسمت از پژوهش با یافته‌های قرائی و همکاران (۱۳۹۴) و همچنین بهرامی و صنعت‌جو (۱۳۹۳) تا حدودی همسوست. یافته‌های آنها نشان داد در میان کاربران و کتابداران ایرانی میزان آشنایی و استفاده از فهرست‌نویسی اجتماعی نسبت به سایر امکانات وب ۲ در پایین‌ترین حد قرار داد. یافته‌های حاصل از مصاحبه نیز بر مقاومت فهرست‌نویسان و استقبال نکردن آنها از فهرست‌نویسی اجتماعی در ابتدا، تأکید داشت.

در پاسخ به پرسش دوم پژوهش مبنی بر عوامل تأثیرگذار بر نگرش فهرست‌نویسان ایرانی، نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی، هشت عامل، یعنی میزان رضایت از زندگی حرفه‌ای، میزان فایده‌مندی فهرست‌نویسی اجتماعی، میزان سرگرم‌کننده بودن فهرست‌نویسی اجتماعی، میزان تأثیرپذیری از گروه‌های مرجع، میزان پیروی از انتظارات مهم دیگران، امکانات رسانه‌ای فهرست‌نویسی اجتماعی، سهولت یادگیری و استفاده از فهرست‌نویسی اجتماعی، و میزان تعلق گروهی فهرست‌نویسان به عنوان عوامل تأثیرگذار بر فهرست‌نویسی اجتماعی در قالب هشت فرضیه مطرح شد. پس از انجام تحلیل‌های آماری هفت فرضیه به عنوان عوامل تأثیرگذار بر نگرش فهرست‌نویسان بر فهرست‌نویسی اجتماعی شناخته شدند و فقط تعلق گروهی جزء عوامل تأثیرگذار تشخیص داده نشد. بخشی از یافته‌های پژوهش حاضر در این بخش با پژوهش کاکالی و پایاتئودورو (۲۰۱۱) که کاربران ویژگی‌های برچسب‌زنی را مفید ارزیابی کرده بودند همسوست. همچنین یافته‌های چوی و جو (۲۰۱۶) مبنی بر اینکه رضایت و احساس جامعه هر دو تأثیر مثبتی بر قصد ادامه استفاده از سایت‌های فهرست‌نویسی اجتماعی دارند تا حدودی با بحث تأثیر ارزیابی فایده‌مندی فهرست‌نویسان بر نگرش آنان همسوست. بخش دیگری از یافته‌های این پژوهش که نشان داد تأثیر کیفیت اطلاعات و نظام بر رضایت‌مندی معنادار است را نیز می‌توان با تأثیر امکانات رسانه‌ای بر نگرش فهرست‌نویسان در پژوهش حاضر هم‌راستا در نظر گرفت.

در عین حال، براساس یافته‌های رگرسیون چندمتغیری، فهرست‌نویسی اجتماعی ویژگی‌های متعددی دارد که از میان آنها چهار ویژگی بیش از سایر خصایص از عوامل تأثیرگذار بر نگرش فهرست‌نویسان در فهرست‌نویسی اجتماعی است که عبارت‌اند از: (۱) برداشت ذهنی و ارزیابی فهرست‌نویسان از فایده‌مندی فهرست‌نویسی اجتماعی، (۲) برداشت ذهنی و ارزیابی فهرست‌نویسان از سرگرم‌کننده بودن و لذت ناشی از استفاده از فهرست‌نویسی اجتماعی، (۳) برداشت ذهنی و ارزیابی فهرست‌نویسان از سهولت یادگیری و استفاده از فهرست‌نویسی اجتماعی، و (۴) برداشت ذهنی و ارزیابی فهرست‌نویسان از امکانات رسانه‌ای موجود در فهرست‌نویسی اجتماعی. بر این اساس، الگوی تحلیل نظری پژوهش شکل می‌گیرد (شکل ۱). در این الگو، عواملی که تأثیر بیشتری دارند به شکل دایره‌هایی با خطوط ضخیم‌تر نمایش داده شده است.

شکل ۱. عوامل تأثیرگذار بر نگرش فهرست‌نویسان ایرانی نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی

با توجه به شکل ۱، اگر فهرست‌نویسان از مزایای فهرست‌نویسی اجتماعی آگاهی داشته باشند و به‌خصوص در عمل، به این مزایا پی‌ببرند به‌احتمال زیاد، نگرش مثبتی نسبت به آن خواهند داشت. از مهم‌ترین مزایای فهرست‌نویسی اجتماعی که فهرست‌نویسان باید به آن آگاهی داشته باشند، می‌توان به جذب کاربران به فهرست کتابخانه، ترویج کتاب و مطالعه، استفاده از خرد جمعی کاربران برای تولید ابرداده، صرفه‌جویی در زمان و تولید ابرداده برای کتاب‌ها در بازه زمانی انتشار تا فهرست‌نویسی کتاب، آگاهی از رفتار برچسب‌زنی کاربران برای گسترش واژگان کنترل‌شده، و... اشاره کرد.

یکی از عوامل تأثیرگذار بر نگرش به‌ویژه در ارتباط با فناوری‌های جدید، میزان پیچیدگی یا سهولت یادگیری و استفاده از آن است. در فناوری‌هایی نظیر اینترنت که استفاده از آن به‌نسبت آسان است، برداشت ذهنی از آسانی استفاده، تأثیر معناداری بر تمایل به استفاده دارد. یکی از ویژگی‌هایی فهرست‌نویسی اجتماعی این است که برخلاف فهرست‌های کتابخانه‌ای نیاز به آموزش و یادگیری برای استفاده ندارد، برچسب‌گذاری، نوشتن نقد و بررسی، ستاره‌دهی و سایر فعالیت‌هایی که در وبگاه‌های فهرست‌نویسی اجتماعی انجام می‌شود به‌علت اینکه قواعد و اصول از پیش تدوین شده‌ای ندارند، و افراد آزادند که به هر نحوی که تمایل دارند یادداشت‌های خود را وارد کنند، استفاده از آن را برای هر کاربر تازه‌واردی آسان به‌نظر می‌رسد و این امر انگیزه لازم را برای استفاده فراهم می‌کند.

به‌نظر می‌رسد امروزه، برای کاربران علاوه بر سودمندی و سهولت استفاده، سرگرم‌کننده‌بودن نیز حائز اهمیت باشد. مجموعه‌ای از امکانات فهرست‌نویسی اجتماعی، همچون داشتن پروفایل شخصی، امکان ارتباط با سایر کاربران علاوه بر سودمندی، جنبه سرگرم‌کنندگی و لذت‌بخشی را نیز برای کاربران به‌همراه دارد. عده‌ای از نویسندگان معتقدند برچسب‌زنی اجتماعی می‌تواند به تغییر نگرش کاربران نسبت به اپک‌های کتابخانه‌ای کمک کند؛ زیرا به‌طور بالقوه کاربران را وادار می‌کند تا بیشتر سرگرم باشند. از این‌رو، بر این باورند که فهرست‌نویسی اجتماعی می‌تواند با تشویق کاربران نهایی به برچسب‌زدن و یادداشت‌گذاری بر اقلام، فهرست کتابخانه را دوباره زنده کند (گوستینی و همکاران، ۲۰۱۴). بازی‌واری^۱ یکی از ویژگی‌هایی است که امروزه در بیشتر فناوری‌ها برای جذب کاربران مد نظر قرار می‌گیرد و به این مفهوم است که هر چیزی که برای کاربران جنبه جدی داشته باشد، اقبالی به آن نشان نخواهند داد؛ اما اگر جنبه تفریح و سرگرمی داشته باشد، از آن استقبال خواهند کرد (ارتباط شخصی، ۲۵ آذر ۱۳۹۷).

1. Gamification

امکانات رسانه‌ای که از طریق فهرست‌نویسی اجتماعی انجام می‌شود بسیار متنوع‌تر از فهرست‌های کتابخانه‌ای است برچسب‌زنی، نقد و بررسی، امتیازدهی، کامنت‌گذاری، تشکیل پروفایل شخصی، تشکیل کتابخانه شخصی، ایجاد گروه‌های دوستان، آگاهی از فعالیت سایر کاربران و دیدن نتیجه فعالیت خود بخشی از این امکانات است. این تنوع امکانات رسانه‌ای در کنار مفیدبودن، سرگرم‌کننده‌بودن، و سهولت یادگیری و استفاده از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر پذیرش فهرست‌نویسی اجتماعی است. یافته‌های حاصل از مصاحبه نیز بر فایده‌مندی، سرگرم‌کننده‌بودن، و سهولت یادگیری و استفاده فهرست‌نویسی اجتماعی تأکید دارند.

بنابراین، فهرست‌نویسی اجتماعی به مفهوم تلفیق ابرداده‌های کاربران و فهرست‌نویسان، می‌تواند مزایای زیر را دربرداشته باشد: نقش مکمل فهرست‌نویسی اجتماعی به‌ویژه، برچسب‌زنی برای نظام‌های کنترل واژگانی و افزایش دسترسی موضوعی؛ برچسب‌ها به‌عنوان منبع ایده برای جستجوی کلیدواژه‌ای؛ آگاهی از اصطلاحات و نحوه تفکر کاربران؛ کمک به فهرست‌نویسان برای بهبود روش‌ها؛ سازماندهی فضای اطلاعات فردی کاربران؛ افزایش ارتباط و تعامل و ایجاد جوامع برخط میان کاربران؛ همکاری بین واحدهای کتابخانه؛ تأثیر فهرست‌نویسی اجتماعی بر استقبال کاربران از کتابخانه؛ استفاده از خرد جمعی؛ کمک‌گرفتن از دانش و تخصص کاربران؛ صرفه‌جویی در زمان و هزینه؛ بازیافت و جامعیت بالا؛ کمک به سایر کاربران برای انتخاب بهتر؛ انعکاس‌دهنده نیازها، دیدگاه‌ها، و زبان کاربران و واژگان جاری و متداول؛ و احساس تعلق کاربر به نظام.

به‌طور معمول، تلفیق نظام سنتی کتابخانه با نظام فهرست‌نویسی اجتماعی سبب خواهد شد تا ضعف‌ها و کاستی‌های هر دو نظام تا حد زیادی مرتفع شود و کاربران از مزایای هر دو بهره‌مند شوند. هرچند این تلفیق ممکن است با چالش‌ها یا کاستی‌های جدیدی همراه باشد که به‌تنهایی در هر یک از دو نظام وجود ندارد.

در راستای یافته‌های پژوهش، پیشنهادات زیر مطرح است:

- ارتقای نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای یا اپک کتابخانه به اپک اجتماعی برای جذب کاربران به فهرست کتابخانه؛
- افزودن ویژگی‌هایی از فهرست‌نویسی اجتماعی به فهرست کتابخانه به‌نحوی که برای کتابخانه مفید (تأکید بر فایده‌مندی) و در زمینه کارکردهای اصلی فهرست (انتخاب، شناسایی، بازیابی، و...) مکمل فهرست کتابخانه (از قبیل برچسب‌زنی، نقد و بررسی، امتیازدهی) باشد؛

- اضافه کردن ویژگی‌هایی از فهرست‌نویسی اجتماعی به فهرست کتابخانه به‌نحوی که برای کاربران جنبه سرگرمی و لذت داشته باشد، از قبیل داشتن پروفایل شخصی، امکان ارتباط با سایر کاربران، و دیدن و دنبال کردن فعالیت‌های سایر کاربران؛
- الگوبرداری از فهرست‌های اجتماعی برای ساده‌سازی هرچه بیشتر فهرست کتابخانه؛
- تنوع‌بخشی به امکانات موجود در فهرست کتابخانه مانند امکانات موجود در وبگاه‌های فهرست‌نویسی اجتماعی؛ در عین حال ساده و مانند گوگل متمرکز در یک صفحه (پیچیدگی در پشت صحنه نرم‌افزار باشد)؛
- برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای کتابداران به‌منظور آشنایی با مزایا، قابلیت‌ها، و نحوه استفاده از فهرست‌نویسی اجتماعی؛
- گنجاندن مباحث فهرست‌نویسی اجتماعی در سرفصل‌های دروس سازماندهی اطلاعات و فهرست‌نویسی؛
- معرفی و آموزش استفاده از وبگاه‌های فهرست‌نویسی اجتماعی از قبیل لایبرری ثنیگ و گودریدز به کتابداران؛
- راه‌اندازی وبگاه ملی فهرست‌نویسی اجتماعی و تشویق کتابخانه‌ها به همکاری با آن؛
- طراحی سوپک کتابخانه ملی که در آن علاوه بر واژگان کنترل‌شده، ابرداده‌های کاربران نیز حضور داشته باشد.

مآخذ

- آبام، زویا؛ ارسطوپور، شعله (۱۳۹۳). نقش فهرست‌های کتابخانه‌های در جلب مشارکت اجتماعی کاربران: راهکارهای موجود و میزان پیروی فهرست‌های پیوسته کتابخانه‌های دانشگاهی از آنها. *پژوهش و مدیریت اطلاعات (علوم و فناوری اطلاعات)*، ۳۰ (۲)، ۴۹۱-۵۲۴.
- استراوس، انسلم؛ کوربین، جولیت (۱۳۹۰). *مبانی پژوهش کیفی: فنون و مراحل تولید نظریه زمینه‌ای* (ابراهیم افشار، مترجم). تهران: نشر نی.
- اکبرنجاج‌بیشه، سمیه (۱۳۹۴). کاربرد فولکسونومی در نمایه‌سازی تصویر دیجیتالی هنرهای تجسمی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران.
- بهرامی، واحد؛ صنعت‌جو، اعظم (۱۳۹۳). بررسی عوامل بازدارنده کاربرد فناوری‌های وب ۲ در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران. *پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۴ (۲)، ۷۱-۹۲.
- خادمیان، مهدی؛ کوکی، مرتضی؛ و عصاره، فریده (۱۳۹۶). امکان جایگزینی یا تکمیل سرعنوان‌های

موضوعی کتابخانه‌کنگره با برجسب‌های اجتماعی لایبرری‌تینگ (نمونه‌پژوهی: حوزه‌های علوم انسانی، علوم اجتماعی، و علوم طبیعی). *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۲۸ (۲)، ۴۳-۲۹. رضایی، مسعود (۱۳۸۸). نظریه‌های رایج درباره پذیرش فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات. *پژوهش‌های ارتباطی*، ۱۶ (۴)، ۶۳-۹۳.

رفعی‌پور، فرامرز (۱۳۷۲). سنجش گرایش روستائیان نسبت به جهاد سازندگی: پژوهشی در سه استان اصفهان، فارس و خراسان. تهران: وزارت جهاد سازندگی، مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی. طاهری، سیده‌هدی (۱۳۹۱، تیر). سازماندهی اطلاعات یا دانش؟ نگاهی به تحولات جدید حوزه سازماندهی دانش در گفت‌وگو با دکتر سیدرحمت‌الله فتاحی. *کتاب ماه کلیات*، ۳-۶.

قرائی، ربابه؛ رداد، ایرج؛ و تجعفری، معصومه (۱۳۹۴). تحلیل رویکرد دانشجویان تحصیلات تکمیلی کتابداری و اطلاع‌رسانی به امکانات وب ۲/۰: مطالعه موردی دانشگاه فردوسی و دانشگاه پیام نور مشهد. *مجله جهانی رسانه*، ۱۰ (۱). بازیابی ۸ اردیبهشت، ۱۳۹۸ از

<https://profdoc.um.ac.ir/articles/a/1050262.pdf>

کریمی، یوسف (۱۳۷۸). *روانشناسی اجتماعی*. تهران: ارسباران.

لطفی بخشایش، زهرا (۱۳۹۲). *امکان‌سنجی به‌کارگیری رده‌بندی مردمی (فاکسونومی) در نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای ایران*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان.

ناصری، زهرا؛ نوروزی، علیرضا؛ و ناخدا، مریم (۱۳۹۵). بررسی رابط کاربر کتابخانه‌های دیجیتالی خارج از کشور از نظر ویژگی‌ها و قابلیت‌های مبتنی بر نشانه‌گذاری اجتماعی برای استفاده در کتابخانه‌های دیجیتالی ایران. *پردازش و مدیریت اطلاعات*، ۳۱ (۴)، ۹۱۱-۹۳۰.

نوروزی، علیرضا (۱۳۹۷). کتابخانه اجتماعی و فهرست اجتماعی. بازیابی ۵ اردیبهشت، ۱۳۹۷ از

https://www.researchgate.net/publication/324746514_Social_library_and_Social_OPAC_SOPAC

Adler, M. (2009). Transcending library catalogs: a comparative study of controlled terms in Library of Congress Subject Headings and user-generated tags in LibraryThing for transgender books. *Journal of Web Librarianship*, 3 (4), 309-331.

Ajzen, I., & Fishbein, M. (2005). The influence of attitudes on behavior. In *The Handbook of Attitudes* (pp. 173-221). Mahwah, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Baslem, A., & Bajahzar, A. (2014). Social Tagging: Any good to digital libraries? *Journal of Current Computer Science and Technology*, 4 (8),

- 9-12.
- Choi, N., & Joo, S. (2016). Booklovers' world: an examination of factors affecting continued usage of social cataloging sites. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 67 (12), 3022-3035.
- Clements, L., & Liew, C. L. (2016). Talking about tags: an exploratory study of librarians' perception and use of social tagging in a public library. *The Electronic Library*, 34 (2), 289-301.
- Giusiini, D.; Hooker, D.; & Cho, A. (2014). Social cataloguing: an overview for health librarians. *Journal of the Canadian Health Libraries Association/ Journal de l'Association des Bibliothèques de la Santé du Canada*, 30 (4), 133-138.
- 10 *Interesting Goodreads Facts and Statistics*. (2018, October). Retrieved January 10, 2018, from <https://expandedramblings.com/index.php/goodreads-facts-and-statistics/>
- Heymann, P.; Garcia-Molina, H. (2009). Contrasting controlled vocabulary and tagging: Do experts choose the right names to label the wrong things? *In Proceedings of the Second ACM International Conference on Web Search and Data Mining (WSDM)*, February 09 – 12, (pp. 1-4). New York: ACM.
- Houghton, V.; & Hu, X. (2010). *Social cataloging: a golden opportunity for libraries to engage users*. Retrieved January 12, 2016, from www.viviennehoughton.com
- Jeffries, S. (2008). Social cataloging tools: a comparison and application for librarians. *Library Hi Tech News*, 25 (10), 1-4.
- Kakali, C.; & Papatheodorou, C. (2011). The exploitation of social tagging in libraries. Retrieved April 28, 2019, from <http://eprints.rclis.org/15850/1/07.Kakali.pdf>
- Kathuria, S. (2011). *Content analysis of social tags on intersectionality for works on asian women: an exploratory study of LibraryThing*. Unpublished Master's Thesis, University of Tennessee, Knoxville, US.
- Lawson, K. (2009). Mining social tagging data for enhanced subject access for

- readers and researchers. *The Journal of Academic Librarianship*, 35 (6), 574-582.
- Librarything*. (n.d.). Retrieved January 10, 2019, from Librarything: <https://www.librarything.com/>
- McFadden, S.; Weidenbenner, J. V. (2010, Apr 9). Collaborative tagging: Traditional cataloging meets the "wisdom of crowds". *The Serials Librarian*, 58 (1-4), 55-60.
- Miksa, S. (2013). Social cataloging; social cataloger. In J. Park & L. Howarth (Eds.), *New Direction in Information Organization* (pp. 91-106). Bingley, UK: Emerald Group Publishing Ltd.
- Pirmann, C. (2011). *Using tags to improve findability in library OPACs: a Usability Study of LibraryThing for Libraries*. For the degree of Certificate of Advanced Study, University of Illinois, Urbana, Illinois.
- Sapp, S., & Harrod, W. (1989). Social acceptability and intentions of eat beef: an expansion of Fishbein-Ajzen model using reference group theory. *Rural Sociology*, 54 (3), 420-438.
- Spiteri, L. (2009). The impact of social cataloging sites on the construction of bibliographic records in the public library catalog. *Cataloging & Classification Quarterly*, 47 (1), 52-73.
- Wenzler, J. (2007, September). *LibraryThing and the library catalog: Adding collective intelligence to the OPAC*. Paper presented at the Workshop on Next Generation Libraries CARL NITIG. Retrieved April 28, 2019, from <http://www.carl-acrl.org/ig/carlitn/9.07.2007/LTFL.pdf>
- Winn, W. (2011). Social OPACs. Retrieved February 25, 2016, from http://www.whitneywinn.com/portfolio/social_opacs.pdf

استناد به این مقاله:

حسینی، محمدرضا؛ موسوی چلک، افشین؛ شریف‌مقدم، هادی؛ و سلامی، مریم (۱۳۹۸). نگرش فهرست‌نویسان ایرانی نسبت به فهرست‌نویسی اجتماعی. *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۳۰ (۱)، ۱۳۶-۱۵۵.